

UOT 81`24

TÜRK KÖKƏNLİ SÖZLƏRİN DÜNYA DİLLƏRİNDƏ TƏZAHÜRÜ**ƏHMƏDOVA ELNARƏ HÜSEYNAĞA qızı***Sumqayıt Dövlət Universiteti, baş müəllim*ahmedovaelnara03@gmail.com*Açar sözlər: türk dilləri, dünya dilləri, türkmənşəli sözlər, lüğət tərkibi, sözalma*

Hazırda müxtəlif coğrafi ərazilərdə yerləşən, həm mənşəyinə, həm də morfoloji tipologiyasına görə bir-birindən əsaslı şəkildə fərqlənən dillərin müqayisəli tədqiqi çağdaş dilçiliyin qarşısında duran aktual problemlərdəndir. Ayrı-ayrı xalqlar, onların həyat və düşüncə tərzini, mədəniyyəti və dili dünyada baş verən qloballaşma prosesi nəticəsində getdikcə bir-birinə yaxınlaşır. Bu yaxınlaşma xüsusilə dillərarası münasibətdə özünü daha qabarıq şəkildə göstərir. Tarixi uzaq keçmişə söykənən sözalma ənənəsi bu gün də xalqlar arasında etnomədəni, elmi, iqtisadi, siyasi amillərin təsiri ilə sürətlə artmaqda davam edir. Qədim tarixə, inkişaf etmiş dil sisteminə malik olan türk dilləri də zaman-zaman digər dünya dillərinə təsir etmiş, həmin dillərin lüğət tərkibinin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Əksər dillərdə türkmənşəli sözlərin mövcudluğu buna əyani sübutdur. Türk dili qədim dillərdən hesab edilir. Hazırda dünyanın bir sıra ölkələrində: Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Türkmənistan, Başqırdıstan, Tuva, Tatarıstan, Moldaviya, Çuvaşistan, Yakutiya, Dağlıq Altay, Xakasiya, Dağıstan, İran, İraq, Əfqanıstanda yaşayan əhalinin böyük bir qismi bu dildə danışır. Türk dilləri 23 dili (Azərbaycan, türk, qaqaüz, türkmən, qazax, qırğız noqay, altay, çuvaş, qaraçay-balkar, qumuq, qarayım, tatar, qaraqalpaq, özbək, uyğur, salar, tofa, tuva, xakas, şor, yakut dilləri) ehtiva edən, 5 dil qrupundan (oğuz, qıpçaq, bulqar, qarluq, tukyuy) ibarət böyük bir dil ailəsində birləşir.

Türk dilləri müxtəlif zamanlarda bir çox dünya dillərinə, məsələn: rus, ingilis, fars, alman, yunan, italyan, serb, bolqar, çin, macar, erməni və b. dillərə nüfuz etmiş, türkmənşəli sözlər bəzən forma və məzmunca mənbə dildə işləndiyi kimi, bəzən də müəyyən fonetik dəyişikliklərlə həmin dillərdə öz mövqeyini möhkəmləndirmişdir. Bu proseslər müxtəlif tarixi səbəblərdən, istilalar, qonşuluq münasibətləri, siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələr nəticəsində baş vermişdir.

Müxtəlif tarixi dövrlərdə türk xalqları Avrasiya qitəsində Hun, Göytürk, Qızıl Orda, Osmanlı, Xəzər, Teymurilər imperiyaları kimi böyük dövlətlər qurmuşlar. Bu dövlətlərin etnik tərkibinin əsas hissəsini türk xalqları təşkil etsə də, ayrı-ayrı xalqlar, etnik qruplar da bu ərazilərdə onlarla bərabər yaşamışlar. Tarixdən bizə məlumdur ki, hunlar I minilliyin II—IV əsrlərində Orta Asiyadan Şərqi Avropaya qədər yayılmış, Ön Qafqazda və Krımda güclü siyasi birlik yaratmışlar. Bu birliyin tərkibinə, bir çox tədqiqatçıların fikrincə, təkcə türksoylu xalqlar deyil, onlarla yanaşı, alanlar, qotlar, macarlar və digərləri də daxil olmuş, Avropanın mərkəzinə doğru axın etmişlər. Təbii ki, bu xalqların bir-birinə təsiri, onlar arasında yaranan mədəni, iqtisadi, siyasi əlaqələr dillərindən də yan ötməmişdir. Bu səbəbdən də türk dili müxtəlif dillərdə öz izini buraxmış, eyni zamanda ayrı-ayrı türk dillərində, ağız və ləhcələrində onlarla qarşılıqlı əlaqədə olan xalqların dillərinə məxsus elementlər, dil vahidləri özünə yer tapmışdır.

Eramızın ilk əsrlərində Şərqi Avropada yaşayan slavyanlar və onlarla kök birliyi olan, X əsrdə Böyük Qızıl Orda İmperiyası süquta uğradıqdan sonra tarix səhnəsində görünən rusların dilinə öncə hun, sabır, bulqar, daha sonra xəzər, oğuz, peçeneq və poloveslərin böyük təsiri olmuş, bu dillərin lüğət tərkibinə xeyli sayda türk sözləri keçmişdir. Məşhur rus alimi Sobolevski türk və baltik dillərini slavyan dillərinin əsas mənbəyi hesab etmişdir [11, s.274]. Bəzi tədqiqatçılara görə,

slavyan xalqlarından sayılan ukraynalılar kök etibarilə türklərə bağlı olmuşlar. Mənşəcə qumuq olan tədqiqatçı Murad Adcı ukraynalılar haqda yazır: “*Niyə Kiyev Rusunun yerli əhalisinə ruslar yox, ukraynalılar deyirlər? Niyə ukraynalılar novqorodlulardan, voloqdalılardan yerlə göy qədər fərqlənirlər? Həm də təkcə zahirən fərqlənmirlər: paltarları, mətbəxləri, nəğmələri, rəqsləri, tikintiləri... Nəyini istəyirsiniz, alın müqayisə edin. Hər şey fərqlənir...*” [1, s.37]

Ukraynalıların xoxol adının türk sözü olduğunu iddia edən tədqiqatçılar həmin sözün türk dillərindəki oğul sözünün fonetik dəyişikliyə uğramış variantı kimi qəbul edib, eyni mənanı ifadə etdiyini qeyd edirlər. Ukraynalıların dilində slavyanlardan fərqli olaraq q səsinin boğaz samiti “h” kimi tələffüz olunması da (q səsi türk dilləri üçün xarakterik deyil) bu dilin türk dilləri ilə əlaqəsini təsdiq edən başlıca cəhətlərdən biridir. Məsələn: *горячий* əvəzinə [*горячий*] deyilir.

Qohum olmayan dillərdə türkmənşəli dil vahidlərinin yer almasında coğrafi areal və qonşuluq prinsipləri də mühüm rol oynayır. Keçmişdən bu günə türklərlə çiyin-çiyinə yaşayan rusların dilində 2000-ə yaxın türk sözünün mövcudluğu da məhz bu səbəblərə söykənir. Məişət, təsərrüfat leksikası, hərbi və onomastik leksika və digər leksik laylarda yüzlərlə türkmənşəli sözlər rast gəlmək mümkündür: *атаман, кочевать, лошадь, богатыр, таз, кулак, айва баклажан, арбуз, Татарин, Балашев, Туманин...* Əbəs deyil ki, türklərdə məşhur bir deyim var: “*Rusu kazısan, altından tatar çıxar*”. Bəzi tədqiqatçılar rus dilindəki türk sözlərinin sayının hətta 10 mindən çox olduğunu iddia edirlər. Bu siyahıya apelyativlərlə yanaşı, xüsusi adlar da daxildir.

Türk mənşəli rus soyadlarını tədqiq edən görkəmli rus alimi N.Baskakov 300-ə yaxın soyad müəyyən etmişdir. Müəllif türk və rus dillərinin qarşılıqlı münasibətini 5 tarixi mərhələyə bölür:

1. E.ə. I əsr – b.e. VIII əsri – qədim türk tayfaları: bulqar, xəzər, hun, sabır və b. türk tayfaları ilə qarşılıqlı münasibətdə olan slavyan tayfa birliklərinin yaranması dövrü;
2. IX – XII əsrlər – oğuz-qıpçaq tayfaları ilə qarşılıqlı əlaqələr zəminində Kiyev rus dövlətinin təşəkkülü dövrü;
3. XIII – XV əsrlər – Monqol istilasası zamanı türk-qıpçaq dilinin təsiri altında rus dilinə türk sözlərinin geniş şəkildə nüfuz etdiyi dövr;
4. XVI – XX əsrin əvvəlinə qədər – ayrı-ayrı türk xalqlarının və dillərinin formalaşması, bu dillərin şərq slavyan xalqlarının dilləri ilə qarşılıqlı fəaliyyəti dövrü;
5. XX əsrin 17-ci ilində baş vermiş Oktyabr inqilabından sonra bir sıra türk xalqlarının Rusiyanın hakimiyyəti altına keçməsi ilə onların yeni sosial şəraitdə bir-biri ilə və rus dili ilə qarşılıqlı münasibəti dövrü. [9, s.13]

Türklərlə ruslar arasında uzun müddət davam edən çəkişmələr türk boyların daşdığı adların rus dilində təhqiramiz ifadə kimi işlənməsinə səbəb olmuş, bu ifadələr rus dilinin vulqar leksikasında özünə yer tapmışdır. Məsələn: ruslar türkləri sevmədiyi üçün “ağıldan kəm, sərsəm” mənasında bir-birlərinə durak (turok, yəni türük//türk) deyirlər. Fərəsətsiz, ölüvay, işəyaramaz insanları mamlyuk (məmlük), kütbeyinləri monqol adlandırırlar. Ruslar Volqa çayına “Voloç” dedikləri üçün bu ərazidə yaşayan türk boylarını nəzərdə tutaraq, bir-birini təhqir edərkən *сволочь*. (Voloç – “Voloçdan // Volqadan olan”. Burada Volqaboyu türkləri nəzərdə tutulur) deyiblər. Hazırda bu söz rus dilində “*alçaq, yaramaz*” mənalarında işlənir.

Qədim türk yazılı abidələrində işlənmiş bir sıra türkmənşəli sözlərə bu gün rus dilinin aktiv leksikasında rast gəlinir. Məsələn: izbe – alaçıq, koma, otaq mənalarını ifadə edən bu söz rus dilində *изба* şəklində eyni mənada, davareş – davar (“mal-qara” və “mülk, əmlak” mənasında) + eş (şərik, ortağ) sözü *товарищ* kimi “yoldaş” anlamında işlənməkdədir. Bununla yanaşı, əski türkcədə -sira şəkilçi morfemi mövcud olmuşdur ki, isimlərə qoşularaq, əlamət və keyfiyyətin azlığını və ya yoxluğunu, bəzən də ondan məhrumluğu ifadə etmişdir. Bu morfemlə yaranmış *ilsirəmək* sözü “elini itirmək, elsizləmək” mənalarını vermişdir. Elindən ayrı düşən, onu itirən, elsiz qalan adamlara isə *ilsirət* demişlər. Hal-hazırda rus dilində “yetim” anlamında işlənən *сирота* sözünün də həmin morfemdən törədiyini hesab etmək olar.

Dünya dilləri arasında türkmənşəli sözlərin ən çox yer aldığı dillər erməni (təxminən 5000 söz) və serb-xorvat (təxminən 9000 söz) dilləridir. Erməni dilinin lüğət tərkibində beş minə qədər türk sözü vardır. Həmçinin erməni dilin onomastik leksikasının antroponimik sistemində nəzər saldıqda bir çox adlar və soyadlarının da məhz türk kökənli olduğu ortaya çıxır. Məsələn: Armen, Aran, Dəmirçiyan, Köçəryan, Dumanyan, Sundukyan, Nalbandyan və s. Aydındır ki, xalqlar və dillər arasında qarşılıqlı əlaqə ta qədim zamanlardan bu günə qədər olmuş və olmaqdadır. Lakin bir dildə digər bir dildən keçmiş sözlərin həddindən artıq çox olmasını nə qonşuluq, nə iqtisadi, nə də digər səbəblərlə əlaqəndirmək doğru olmaz. Erməni dilində türk sözlərinin kəmiyyət çoxluğu onunla əlaqədardır ki, bu gün erməni kimi tanıdığımız xalqın etnik tərkibinin əsasını qıpçaq türklərindən olan ermənlər təşkil edir (əsl adı hay olan bu xalq qıpçaq ermənlərlə qarışdıqdan sonra erməni adlanmağa başladığı artıq bir çox tədqiqatçılar tərəfindən elmi faktlar əsasında sübut edilmişdir) və eramızın XIII-XVII yüzilliklərində Qara dənizin şimal ərəzilərində yaşayan qıpçaq ermənlərin dili məhz türk dili idi.

Görkəmli türk tədqiqatçısı Günay Karaağacın tərtib etdiyi, Türk Dil Qurumu tərəfindən nəşr edilən “Türkce verintiler sözlüğü”ndə (Türk dilindən keçən sözlər lüğəti) türk dillərindən qeyri-türk dillərinə keçən sözlərin say göstəriciləri aşağıdakı kimi verilmişdir:

çin dilinə – 307, fars dilinə – 2545, urdu dilinə – 227, ərəb dilinə – 941, rus dilinə – 1500, Ukrayna (xoxol) dilinə – 747, erməni dilinə – 4262, macar dilinə – 1500, fin dilinə – 118, rumın dilinə – 1700, bolqar dilinə – 3500, serb, xorvat dillərinə – 8742, çex dilinə – 248, italyan dilinə – 146, alban dilinə – 3000, yunan dilinə – 3000, alman dilinə – 166, ingilis dilinə – 470. [7, s.83]

Macar alimi Suzanna Kakuk macar dilindəki türk mənşəli sözləri üç qrupa ayırmışdır: 1) hun-xəzər-bulqar dillərindən; 2) peçenek-uz-kuman-qıpçaq dillərindən; 3) Osmanlı dilindən alınan sözlər. XV – XVI əsrlərdə Osmanlı dilindən keçən 2800 sözün 1382-ni ümumişlək sözlər, 402-ni şəxs adları, 224 toponimlər təşkil edir. [14]

Rumın dilindəki türkmənşəli sözləri tədqiq edən türk tədqiqatçısı Hasan Eren bu dildə 2557 türk sözünü təsbit etmişdir. Bu sözlər arasında leksik vahidlərlə yanaşı, türk dillərinin morfoloji sistemində aktiv şəkildə işlənən -çı, -lı, -lik kimi şəkilçi morfemlərə də rast gəlinir. Müəllif XX əsrin əvvəllərində Hraçya Açıryan adlı erməni dilçinin erməni dilində 4200 türk sözü müəyyən etdiyini qeyd edir. [6, s.9] Türk dilinin bu dil üzərində təsiri o qədər güclü olmuşdur ki, onun morfoloji və sintaktik quruluşunu da dəyişmişdir. Bu bərdə erməni yazıçısı Xaçatur Abovyan yazır: “Bizim dilimiz ən azı 50% türk sözlərindən ibarətdir. Bizim xalq danışmaq dilində nəinki azərbaycanca ancaq ayrı-ayrı sözləri, eləcə də bütöv cümlələri işlədir”. [6, s.7]

Folklorşünas İ.Sadiq yazır: “...erməni dilinin “ən ağırlı problemi olan lüğət boşluğu türk sözləri hesabına doldurulub... Bu, belə də olmalı idi, çünki ermənilər səpələnmiş halda türk torpaqlarında məşkunlaşır, türk xalqları ilə müntəzəm ünsiyyətdə olurdular. İstisnasız olaraq ermənilərin məskunlaşdıqları bütün yerlərdə türklər çoxluq təşkil edirdilər və onlar da çox zaman türkcə danışirdilər”. [12] Müəllif H.Açıryanın: “Erməni dili quruluşuna görə öz əhatəsində olan və onu işğal edən dillərə – latıncaya, yunancaya, fransızcaya, ərəbcəyə, aysoricəyə və hətta kürdcənin quruluşuna uyğun ola-ola, birdən-birə bunlardan uzaqlaşır?” sualına cavab olaraq bildirir ki, bu səbəbi uzaqda axtarmaq lazım deyil. Əgər erməni dilinin lüğət fondunun 75%-i türk sözlədirsə, sözsüz, bu qədər söz axını dilin quruluşunu dəyişdirməli idi.

Akademik T.Hacıyev XIII əsr erməni tarixçisi Girokos Qanzaketsiyə istinadən erməni dilində işlənən türk və monqol sözlərini xatırladır: *tanqrı, ərə (ər), ağa, saxal (saqqal), yüz (üz), otmaq (ətmək – çörək), oxar (öküz), qoyna (qoyun), aydku (ayı), kokuçin (göyərçin), tanqız (dəniz – L.A.), yekə, el, qoqay (göy, səma), usun (su) və s.*[7, s.141]

İngilis dilinin lüğət tərkibində də xeyli sayda türk sözlərinə rast gəlinir. Bununla yanaşı, ingilis dilində [ng] səsinin türk dillərinə xas olan [nq] səsi ilə oxşarlığını, yaxud intonasiya paralellərini göstərmək olar. Türk sözləri ingilis dilinə birbaşa və vasitəli yollarla keçib.

Türkmənşəli sözlərin ingilis dilinə keçməsi IV əsrin sonlarında anqlosaksların Hun İmperiyası tərəfindən idarə olunmasından başlayır. 376-cı ildə Mərkəzi Avropa hunların əsarəti altınada olmuş və yalnız 449-cu ildə Atillanın ölümü ilə anqlar, sakslar və yutlar Britaniya adalarında məskunlaşmağa başlamışlar. Bu proses 150 il davam edib. Bu minvalla türk leksikasının qədim ingilis dilinə və german qəbilələrinin dilinə təsiri 73 il davam edir. Bu müddət ərzində türklərin üstünlüyünü nəzərə alaraq, deyə bilərik ki, qədim ingilis dilinə dövlət strukturu ilə bağlı, heyvandarlıqla, mədəniyyətlə, hərblə bağlı sözlər keçib. Məsələn: hun dövründə king, beech, body, beer, book, chobouk, chabu və s. kimi birbaşa sözlər keçib. Rus dili vasitəsilə isə ataman, yogurt, kamış, schaschlik kimi sözlər daxil olub.

Bəzən eyni bir söz leksik mənasını mühafizə etməklə, bir neçə dilin leksikasına nüfuz edir. H.Ş.Akalin türk dillərində işlənən açıq, bacanaq, bağlama, çanaq, damğa, dolma, düymə, gəmi, qapaq, qayıq, qazan, ocaq, sağrı, sayı, sarma, toxa sözlərinin yunan, fars, erməni, macar, rumın, serb, alban dillərində həmin anlamda ya eyni, ya da nisbətən fonetik dəyişikliyə uğramış şəkildə işləndiyini yazır. Məsələn:

açıq
farsca – *açıq* (ağacsız, açıq yer, sahə)
ermənicə – *açıq, açıqlıq* (düzənlik, ovalıq)
rumınca – *acic, ustucic* (üstü qapalı olmayan)
bacanaq (arvadları bacı olan kişilər)
serbcə – *bazanak*
yunanca – *bacanakis*
albanca – *baxhanak* [13]

Türk dillərindən alman dilində də müxtəlif səbəblərlə əlaqədar bir sıra sözlər keçmişdir. Məlum olduğu kimi, b.e. IV əsrdə german tayfaları şimaldan, qərbdən və Pribaltikadan böyük qüvvə ilə cənuba və şərqə axın edərək, türklərin axınına rast gəlmiş, onlar arasında güclü toqquşma baş vermiş, daha sonra bu iki cərəyan bir-birinə qarışaraq, vahid ittifaqın tərkib hissəsinə çevrilmiş və Avropanın içərilərinə doğru irəliləmişlər. Bu qarışma prosesi onların dillərindən də yan keçməmişdir. Belə ki, bəzi tarixi hadisələr, mədəniyyətlərin qovuşması nəticəsində hər iki dilin lüğət tərkibində digər dilə məxsus leksik vahidlər özünə yer tapmışdır. Ümumilikdə hazırda alman dilində 150-dən çox türkmənşəli söz var. Nümunə üçün bir neçə sözü müqayisə edək:

Türkcə:

Almanca:

<i>apa//aba</i> (böyük, ulu, ağsaqqal (ağbirçək), ata, baba)	<i>Opa</i> (baba)
<i>uma//huma/oma</i> (qadın, nənə, ana)	<i>Oma</i> (nənə)
<i>Qut</i> (uğur, dövlət, bəxt, tale, səadət, müqəddəslik, yaxşılıq, ruh, can)	<i>gut</i> (yaxşı)
<i>tepid//təpid</i> (çadırın yerinə döşənən xalı əvəzi keçə)	<i>Teppich</i> (xalça)
<i>Sancaq</i> (bayraq)	<i>Sandschak</i>
<i>ordu</i>	<i>Horde</i>
<i>quruş</i> (qəpik)	<i>Groschen</i>
<i>dolmuş</i> (mikroavtobus)	<i>Dolmusch</i>
<i>şal</i>	<i>Schal</i>
<i>etmeg//ətmək//ekmek//əkmək</i> (çörək)	<i>Hekmek</i> (xüsusi çörək növü)
<i>yoğurt</i> (qatıq)	<i>Joghurt</i>

Alman mətbəxində populyar olan, eləcə də bir sıra Avropa və Şərqi ölkələrinin kulinariyasında rast gəlinən, əsasən yağ, ət, soğan ədviyyat və su qarışımından ibarət *Gulasch* (rusca *гуляш*) adlı yemək, əslində, ilk olaraq türklər tərəfindən hazırlanmışdır. Ucuz ərzaqlardan təşkil olunduğu üçün əsasən aşağı təbəqənin nümayəndələri tərəfindən tez-tez istifadə edilən bu yeməyə “qul aşısı” adını veriblər. Bəzi xalqlarda xüsusi günlərdə mərasim yeməyi kimi hazırlanır.

Türk dili və onun ayrı-ayrı qolları fonetik sistemi, leksik tərkibi və qrammatik quruluşuna görə dünyanın ən qədim, köklü, zəngin və geniş funksionallığa malik dilləri sırasındadır. Hazırda türk dilinin ana dili kimi daşıyıcılarının (bütün türk xalqlarının dilləri nəzərdə tutulur) sayı 250 milyona qədərdir. Müxtəlif xalqların dillərindən türk dillərinə söz axını, eləcə də həmin dillərin türk dillərinə müxtəlif yöndən təsiri onların saflığına və zənginliyinə xələl gətirə bilməmişdir.

Elmi yeniliyi: Dünya dillərinin lüğət tərkibində sabitləşmiş türkmənşəli sözlər hələ kifayət qədər tədqiq edilməmişdir. Məqalədə türk dillərinin bir sıra dillərə təsiri araşdırılmış, nümunələrlə əsaslandırılmışdır.

Təbii əhəmiyyəti: Müxtəlif xalqların dillərinin lüğət tərkibindəki türkmənşəli sözlərin tədqiqi istiqamətində gələcək araşdırmalar üçün nəzəri mənbə kimi faydalı ola bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Adcı M. Türk və dünya: munis tariximiz. Bakı: KitabKlubu.org, 2017, 290 s.
2. Gəldim, gördüm, mənimsədim (Azərbaycan mədəni ənənələrinin mənimsənilməsi, erməni ənənəsi haqqında) Kamran İmanovun «Армянские ина(о)родные сказки» və İsrafil Abbaslının «Азербайджанские истины в армянских источниках» kitabları əsasında hazırlanmışdır) Bakı: Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları Agentliyi, 2010, 112 s.
3. Hacıyev T. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. Dərslük. I hissə. Bakı: Elm, 2012, 494 s.
4. Şükürlü Ə. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. Bakı: Maarif, 1993, 336 s.
5. Təkləli (Nuriyeva) M. Rus dilində türk sözləri. Bakı: Elm, 2001, 352 s.
6. Eren H. Bulgarlar ve Türk dili. Bulgaristanda Türk Varlığı. Ankara: TTK Yayınları, 1985, 173. s.
7. Karaağaç G. Türkçe verintiler sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2008, 957 s.
8. Kakuk S. Macar dilində Osmanlı-Türk unsurları. Bilimsel Bildiriler 1972, Ankara: TDK Yayınları, 1975, 209 s.
9. Баскаков Н. А. О тюркских лексических заимствованиях в русском языке // Советская тюркология, № 4. М., 1983, с.13-18
10. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-yaklasik-250-milyon-kisi-turkce-konusuyor/921506>
11. Соболевский А. И. (1924) Русско-скифские этюды. Ленинград: Рос. Гос. Акад. тип., 1924, 332 s.
12. <http://anl.az/down/meqale/xalqcebhesi/2012/aprel/244868.htm>
13. <https://guneyturkistan.wordpress.com/2010/04/13/turkce-nin-yabanci-dillerdeki-on-binlerce-kelimesi>
14. http://www.ufukotesi.com/yazdir.asp?yazi_no=20040223

РЕЗЮМЕ
ПРОЯВЛЕНИЕ ТЮКРСКИХ СЛОВ В МИРОВЫХ ЯЗЫКАХ
Ахмедова Э.Г.

Ключевые слова: *тюркские языки, мировые языки, слова тюркского происхождения, словарная структура, заимствование*

В статье рассматривается влияние тюркских языков на некоторые европейские и восточные языки, слова тюркского происхождения, которые включены в словарь этих языков и активно используются, а также их семантические особенности в языках-реципиентах. Представлено количество слов в некоторых языках, происходящих с тюркского языка, и вопрос их функциональности разъясняется на примерах.

SUMMARY
MANIFESTATION OF TURKISH WORDS IN WORLD LANGUAGES
Ahmadova E.H.

Key words: *Turkic languages, world languages, words of Turkic origin, vocabulary structure, borrowing*

The article considers the influence of Turkic languages on some European and Eastern languages, words of Turkic origin, which are included in the dictionary of these languages and are actively used, as well as their semantic features in recipient languages. The number of words in some languages passing through the Turkic languages is presented, and the question of their functionality is explained by examples.

Daxilolma tarixi:	İlkin variant	12.04.2020
	Son variant	02.06.2020